Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

26. aprill 2012 *

Direktiiv 93/13/EMÜ — Artikli 3 lõiked 1 ja 3 — Artiklid 6 ja 7 — Tarbijalepingud — Ebaõiglased tingimused — Lepingutingimuste ühepoolne muutmine müüja või teenuste osutaja poolt — Siseriiklikes õigusnormides määratud organisatsiooni poolt üldistes huvides ning tarbijate nimel esitatud hagi, millega nõutakse rikkumise lõpetamist — Ebaõiglase tingimuse tuvastamine — Õiguslikud tagajärjed

Kohtuasjas C-472/10,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Pest Megyei Bíróság'i (Ungari) 25. augusti 2010. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. septembril 2010, menetluses

Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság

versus

Invitel Távközlési Zrt,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees A. Tizzano, kohtunikud M. Safjan (ettekandja), A. Borg Barthet, J.-J. Kasel ja M. Berger,

kohtujurist: V. Trstenjak,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Ungari valitsus, esindajad: Z. Fehér, K. Szíjjártó ja Z. Tóth,

— Hispaania valitsus, esindaja: F. Díez Moreno,

— Euroopa Komisjon, esindajad: G. Rozet ja K. Talabér-Ritz,

olles 6. detsembri 2011. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: ungari.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288; edaspidi „direktiiv”) artikli 3 lõigete 1 ja 3 ning artikli 6 lõike 1 ning samuti selle direktiivi lisa lõike 1 punkti j ja lõike 2 punkti d tõlgendamist.

2 Eelotsusetaotlus esitati seoses Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság'i (riiklik tarbijakaitseamet; edaspidi „NFH”) poolt üldistes huvides Invitel Távközlési Zrt (edaspidi „Invitel”) vastu esitatud hagiga, mille kohaselt nimetatud ettevõtja sõlmitud tarbijalepingud sisaldasid väidetavalt ebaõiglasi tingimusi.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi põhjenduses 20 on sätestatud:

„lepingud peaksid olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles ning tarbijale tuleks anda tegelik võimalus kõigi tingimustega põhjalikult tutvuda […]”.

4 Direktiivi artikkel 1 on sõnastatud järgmiselt:

„[...]

2. Lepingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel [haldus-] või õigusnormidel […], ei kuulu käesoleva direktiivi reguleerimisalasse.” [Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ebatäpne]

5 Selle direktiivi artikkel 3 sätestab:

„1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

[...]

3. Lisa sisaldab soovituslikku ja mittetäielikku loetelu tingimustest, mida võib pidada ebaõiglasteks.”

6 Sama direktiivi artikli 4 kohaselt:

„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste[ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest], kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.” [Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ebatäpne]

7 Direktiivi artiklis 5 on sätestatud:

„Lepingutes, mille kõik või teatavad tarbijale pakutavad tingimused esitatakse kirjalikult, peavad kõnealused tingimused olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. […]”

8 Direktiivi artikkel 6 sätestab:

„1. Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on […] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].

[…]" [Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ebatäpne]

9 Direktiivi artikkel 7 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.

2. Lõikes 1 nimetatud vahendite hulka kuuluvad sätted, mille kohaselt isikud ja organisatsioonid, kellel on liikmesriigi õiguse alusel õigustatud huvi tarbijat kaitsta, võivad kooskõlas siseriikliku õigusega pöörduda kohtute või pädevate haldusasutuste poole, kes otsustavad üldiseks kasutamiseks mõeldud lepingutingimuste ebaõigluse üle ning võivad kohaldada asjakohaseid ja tõhusaid vahendeid, et lõpetada selliste tingimuste jätkuv kasutamine.

3. Võttes vajalikul määral arvesse siseriiklikke õigusakte, on võimalik lõikes 2 nimetatud õiguskaitsevahendeid kasutada eraldi või koos ühe ja sama majandusharu mitme müüja või teenuste osutaja või nende ühingute vastu, mis kasutavad või soovitavad kasutada samu või samalaadseid üldisi lepingutingimusi."

10 Direktiivi artikli 8 kohaselt:

„Liikmesriigid võivad käesoleva direktiivi reguleerimisalas vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase."

11 Selle direktiivi lisas on loetletud direktiivi artikli 3 lõikes 3 nimetatud tingimused:

„1. Tingimused, mille eesmärk või tagajärg on:

[...]

j) anda müüjale või teenuste osutajale võimalus muuta lepingutingimusi ühepoolselt, ilma mõjuva, lepingus kindlaksmääratud põhjuseta;

[...]

l) anda võimalus, et müüja või teenuste osutaja määrab kauba hinna tarnimise ajal või tõstab kauba või teenuse hinda, ilma et tarbijal oleks kummalgi juhul õigus leping lõpetada, kui lõplik hind on liiga kõrge, võrreldes lepingu sõlmimise ajal kokkulepitud hinnaga;

[...]

2. Punktide g, j ning l reguleerimisala

[...]

b) [...]

Punkt j ei takista […] tingimuste kehtestamist, mille kohaselt müüja või teenuste osutaja jätab endale õiguse muuta ühepoolselt tähtajatu lepingu tingimusi, kui ta on kohustatud sellest tarbijale mõistliku aja jooksul teatama ning kui tarbija võib lepingu soovi korral katkestada.

[...]

d) Punkt l ei takista hinnaindekseerimisklauslite rakendamist, kui need on seadusega lubatavad ning kui hindade muutumist täpselt kirjeldatakse."

Siseriiklik õigus

12 Tsiviilseadustiku § 209 näeb ette:

„1. Tarbijalepingu tüüptingimus või lepingutingimus, mille kohta ei ole eraldi kokku lepitud, on ebaõiglane juhul, kui sellega määratakse heausksuse ja õigluse nõuet eirates ühepoolselt ning õigustamatult kindlaks poolte lepingust tulenevad õigused ja kohustused viisil, mis seab ebasoodsamasse olukorda selle lepingupoole, kellele asjaomane lepingutingimus seati.

[...]"

13 Tsiviilseadustiku § 209/A kohaselt:

„1. Kahju kannatanud pool võib lepingus tüüptingimusena sätestatud ebaõiglased tingimused vaidlustada.

2. Tühised on ebaõiglased tingimused, mis on kehtestatud tarbijalepingu tüüptingimusena või mille müüja või teenuste osutaja on seadnud ühepoolselt, eelnevalt ja tarbijaga eraldi kokku leppimata. Tühisusele saab tugineda üksnes tarbija huvides."

14 Tsiviilseadustiku § 209/B sätestab:

„1. Käesoleva seadustiku § 209/A lõikes 2 ette nähtud tarbijalepingu tüüptingimusena kehtestatud ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamist võib kohtult nõuda ka teatud konkreetses õigusaktis määratud organisatsioon. Kohus tunnistab ebaõiglase tingimuse tühiseks kõigi poolte suhtes, kes on sõlminud lepingu seda tingimust kohaldava müüja või teenuste osutajaga.

2. Teatud konkreetse õigusaktiga määratud organisatsioon võib nõuda ka iga sellise tüüptingimuse tühisuse tuvastamist, mis koostati tarbijalepingute sõlmimise eesmärgil ning mis on tehtud üldiselt teatavaks, isegi kui nimetatud tingimust ei ole veel kohaldatud.

3. Kui kohus tuvastab lõikes 2 viidatud menetluse raames, et vaidlusalune tüüptingimus on ebaõiglane, siis tuvastab ta selle tühisuse tingimuse (tulevikus) kasutamise korral kõigi poolte suhtes, kes sõlmivad lepingu müüja või teenuste osutajaga, kes on sellise lepingutingimuse teinud üldiselt teatavaks. Ebaõiglase tingimuse kohaldaja on kohustatud kohtuotsuse alusel esitatud tarbija nõuded rahuldama. Kohtuotsusega keelatakse lisaks ebaõiglase tüüptingimuse kohaldamine isikul, kes tegi selle üldiselt teatavaks.

[...]"

15 1997. aasta seaduse nr CLV tarbijakaitse kohta § 39 sätestab:

„1. Tarbijakaitseamet, tarbijate huve esindav ühiskondlik organisatsioon või prokuratuur võib esitada hagi isiku vastu, kelle õigusvastane tegevus puudutab suurt hulka tarbijaid või tekitab olulist kahju, nõudes asjaomaste tarbijate kaitsmist või asjaomase kahju hüvitamist. Sellise hagi võib esitada ka juhul, kui kahju kannatanud tarbijate isikut ei ole võimalik kindlaks teha.

[...]"

16 2003. aasta seaduse nr C elektroonilise side kohta § 132 sätestab järgmist:

„1. Kasutajalepingu sõlmimisega seonduvaid eeskirju kohaldatakse iga kasutajalepingu muutmise korral. Tüüptingimused võivad sätestada, et iga kasutajalepingu muutmine toimub vastavalt lõike 2 sätetele.

2. Teenuste osutaja saab kasutajalepingut ühepoolselt muuta vaid järgmistel juhtudel:

a) kui on täidetud igas kasutajalepingus või tüüptingimustes selleks ette nähtud tingimused, eeldusel et muutmine ei tingi lepingutingimuste sisulist muutmist ning õigusnormid või elektroonilist sidet reguleerivad eeskirjad ei näe teisiti ette;

b) kui see on põhjendatud õigusnormide muutmisega või ametiasutuse otsusega,

või

c) kui see on põhjendatud asjaolude olulise muutumisega.

3. Sisulise muutmisega on tegemist siis, kui muudetakse teenuse saamist võimaldavaid tingimusi või kvaliteedieesmärgiga seonduvaid näitajaid.

4. Kui teenuste osutajal on õigus muuta ühepoolselt tüüptingimusi eespool viidatud juhtudel, peab ta sellest teavitama kasutajaid käesolevas seaduses ette nähtud viisil ning järgides vähemalt 30-päevast etteteatamise tähtaega enne asjaomase muudatuse jõustamist; ta peab lisaks teavitama kasutajaid muutmisest tuleneva ülesütlemise õiguse suhtes kohaldatavatest tingimustest. Sellisel juhul on kasutajal õigus leping koheselt üles öelda kaheksa päeva jooksul alates muudatuse teatavaks tegemisest.

5. Kui lepingu muutmine hõlmab kasutajat ebasoodsasse olukorda seadvate tingimuste kehtestamist, on viimasel õigus kasutajaleping üles öelda viieteistkümne päeva jooksul alates muudatuse teatavaks tegemisest, ilma et sellega kaasneks muid õiguslikke tagajärgi. Kasutaja ei saa siiski kasutajalepingut üles öelda juhul, kui ta on kohustunud teenust kasutama kindlaksmääratud aja jooksul ning kui ta on sõlminud lepingu sellest tulenevate eeliste saamiseks ja muudatus saadud eeliseid ei mõjuta. Kui muudatus mõjutab saadud eeliseid ning kui kasutaja ütleb kasutajalepingu üles, siis ei saa teenuste osutaja nõuda kasutajalt eelise väärtusele vastavat summat lepingu ülesütlemisele järgneva aja eest.

[...]”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

17 NFH vaidlustas üldistes huvides esitatud hagi raames Inviteli tegevuse, mis seisneb sellest, et ta nõuab „ustavuslepingu” nimeliste määratud tähtajaga lepingute raames ning pärast selliste lepingute sõlmimist tarbijalt, et ta maksaks tasu, mille kohta poolte vahel algselt kokkulepe puudus.

18 Toimikust tuleneb, et Invitel kui tavatelefoni operaator lisas lepingu tüüptingimustesse, mis kehtisid alates 1. jaanuarist 2008, tingimuse, mis näeb ette „rahakaardi tasu” maksmise kohustuse; vastavat tasu nõutakse juhul, kui arve tasutakse rahakaardi abil. Kõnealuses tingimuses on sätestatud, et „kui kasutaja tasub arve rahakaardi abil, on teenuste osutajal õigus nõuda temalt sellega seonduva täiendava tasu maksmist (näiteks postikulud)”. Lisaks sellele ei sisalda tüüptingimused ühtegi sätet, mis täpsustaks rahakaardi tasu arvutamise meetodit.

19 NFH sai tarbijatelt arvukalt kaebusi, mille alusel ta asus seisukohale, et käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis viidatud tüüptingimustes kehtestatud tingimus oli ebaõiglane tsiviilseadustiku § 209 tähenduses. Kuna Invitel keeldus seda tingimust muutmast, esitas NFH hagi Pest Megyei Bíróság'ile,

nõudes vaidlustatud tingimuse tühisuse tuvastamist seetõttu, et tegemist on ebaõiglase tingimusega, ning samuti „rahakaardi tasuna" alusetult sissenõutud summade automaatset ja tagasiulatuvat hüvitamist kasutajatele. Kõnealune kohus asus siiski seisukohale, et kohtuvaidluse lahendus sõltub liidu õiguse sätete tõlgendusest.

20 Neil asjaoludel otsustas Pest Megyei Bíróság menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas […] direktiivi […] artikli 6 lõiget 1 võib tõlgendada nii, et ebaõiglane lepingutingimus ei ole tarbijale siduv, kui seaduses määratud ja selleks õigustatud organisatsioon nõuab tarbijate nimel üldistes huvides esitatud hagiavalduses (*popularis actio*) tarbijalepingu osaks oleva ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamist?

Kas direktiivi […] artikli 6 lõiget 1 võib juhul, kui üldistes huvides esitatud hagi osas tehakse kohtuotsus kohtumenetluses mitteosalenud tarbijate kasuks või sellega keelatakse nende suhtes ebaõiglase tüüptingimuse kasutamine, tõlgendada nii, et tarbijalepingute osaks olev nimetatud ebaõiglane tingimus ei ole siduv asjaomastele tarbijatele ega ka teistele tarbijatele tulevikus, mistõttu peab kohus vastavaid õiguslikke tagajärgi kohaldama omal algatusel?

2. Kas direktiivi […] artikli 3 lõiget 1 koosmõjus vastavalt artikli 3 lõike 3 alusel kohaldatava lisa lõike 1 punktiga j ja lõike 2 punktiga d võib tõlgendada nii, et kui müüja või teenuste osutaja näeb ette lepingutingimuste ühepoolse muutmise, ilma et lepingus oleks hindade muutmise viisi täpselt kirjeldatud ja muutmist õigustavat põhjust määratletud, on vastav tingimus *ipso iure* ebaõiglane?"

Eelotsuse küsimuste analüüs

Teine küsimus

21 Teise küsimusega, mida tuleb uurida esimesena, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada saada, kas arvestades direktiivi lisa lõike 1 punkti j ja lõike 2 punkti d, tuleb direktiivi artikli 3 lõikeid 1 ja 3 tõlgendada nii, et kui müüja või teenuste osutaja näeb tarbijalepingute tüüptingimuses ette osutatava teenusega seonduva tasu ühepoolse muutmise, ilma et ta oleks seejuures kõnealuse tasu kindlaksmääramise viisi täpselt kirjeldanud või muutmist õigustavat põhjust määratlenud, on selline lepingutingimus ebaõiglane.

22 Selles osas tuleb meenutada, et Euroopa Kohtul on pädevus tõlgendada direktiivi artikli 3 lõikes 1 ja direktiivi lisas kasutatud mõistet „ebaõiglane lepingutingimus" ning selgitada, milliseid kriteeriume võib või peab siseriiklik kohus arvesse võtma lepingutingimuse direktiivi sätetele vastavuse hindamisel, kusjuures see kohus peab otsustama neid kriteeriume arvesse võttes konkreetse lepingutingimuse kvalifikatsiooni üle asjaomase juhtumi asjaolusid arvestades (9. novembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-137/08: VB Pénzügyi Lízing, EKL 2010, lk I-10847, punkt 44). Sellest nähtub, et Euroopa Kohus peab piirduma oma otsuses eelotsusetaotluse esitanud kohtule selliste juhtnööride andmisega, millega viimane peab arvestama asjaomase tingimuse ebaõiglase laadi hindamisel.

23 Direktiivi artikli 4 lõike 2 kohaselt ei ole tingimuste ebaõiglase laadi hindamine seotud lepingu peamise eseme määratluse ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. Seda välistavat tingimust ei saa siiski kohaldada lepingutingimuse puhul, mis näeb ette tarbija poolt makstava teenustasu muutmise mehhanismi.

24 Lepingutingimuse puhul, milles nähakse ette tarbijale osutatava teenuse koguhinna muutumine, tuleb märkida, et arvestades direktiivi lisa lõike 1 punkte j ja l ning lõike 2 punkte b ja d, peaks olema välja toodud kõnealuse hinna muutmise põhjus või viis, kusjuures tarbijal on õigus leping üles öelda.

25 Lisa, millele viitab direktiivi artikli 3 lõige 3, sisaldab üksnes soovituslikku ja mitteammendavat loetelu tingimustest, mida võib pidada ebaõiglaseks (vt 4. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas C-243/08: Pannon GSM, EKL 2009, lk I-4713, punktid 37 ja 38; eespool viidatud kohtuotsus VB Pénzügyi Lízing, punkt 42, ning 16. novembri 2010. aasta määrus kohtuasjas C-76/10: Pohotovosť, EKL 2010, lk I-11557, punktid 56 ja 58).

26 Kuigi asjaomases lisas sätestatu ei ole iseenesest piisav selleks, et määrata automaatselt kindlaks vaidlusaluse tingimuse ebaõiglane laad, kujutab see endast siiski peamist elementi, millele pädev kohus võib tugineda selle tingimuse ebaõiglase laadi hindamisel. Käesoleval juhul võimaldab käesoleva kohtuotsuse punktis 24 viidatud direktiivi lisa sätete uurimine asuda seisukohale, et sellise lepingutingimuse, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ebaõiglase laadi hindamisel on oluline eelkõige see, kas osutatava teenusega seonduva tasu muutmise põhjus või viis on määratletud ning kas tarbijatel oli õigus leping üles öelda.

27 Lisaks sellele peab tarbijale olema esiteks – nagu see tuleneb direktiivi põhjendusest 20 – antud tegelik võimalus tutvuda kõigi tüüptingimustes kehtestatud tingimuste ja nende tingimuste tagajärgedega. Teiseks on direktiivi artiklis 5 kehtestatud kohustus koostada tingimused lihtsas ja arusaadavas keeles.

28 Seetõttu on „ebaõiglase" laadi direktiivi artikli 3 tähenduses hindamise raames peamise tähtsusega see, et tarbijal peab olema võimalik lihtsate ja arusaadavate kriteeriumide alusel ette näha tüüptingimuste muudatused, mida müüja või teenuste osutaja teeb osutatavate teenustega seonduva tasu osas.

29 Kui osutatava teenusega seonduva tasu muutmise viisi teatud aspektid on sätestatud imperatiivsetes õigus- või haldusnormides direktiivi artikli 1 lõike 2 tähenduses või kui sellised normid näevad tarbija jaoks ette õiguse leping üles öelda, siis on oluline, et müüja või teenuste osutaja tarbijat nendest normidest teavitab.

30 Siseriiklik kohus, kes teeb otsuse menetluses, kus siseriiklikes õigusnormides määratud organisatsioon on üldistes huvides ning tarbijate nimel esitanud hagi rikkumise lõpetamise nõudes, peab direktiivi artikli 3 lõikeid 1 ja 3 arvestades hindama, kas selline tingimus, nagu põhikohtuasjas kõne all, on ebaõiglane. Sellise hindamise raames peab see kohus eelkõige kontrollima, kas arvestades selliste tarbijalepingute kõiki tüüptingimusi, mille osaks on vaidlusalune tingimus, ning siseriiklikke õigusnorme, mis näevad ette õigused ja kohustused, mis võivad lisanduda asjaomastes tüüptingimustes ettenähtutele, on osutatava teenusega seonduva tasu muutmise põhjused või viis määratletud selgelt ja arusaadavalt ning kas vajaduse korral on tarbijatel õigus leping üles öelda.

31 Eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et siseriiklik kohus, kes teeb otsuse menetluses, kus siseriiklikes õigusnormides määratud organisatsioon on üldistes huvides ning tarbijate nimel esitanud hagi rikkumise lõpetamise nõudes, peab direktiivi artikli 3 lõikeid 1 ja 3 arvestades hindama, kas selline tarbijalepingute tüüptingimustes ette nähtud tingimus, millega müüja või teenuste osutaja näeb ette osutatava teenusega seonduva tasu ühepoolse muutmise, ilma et ta seejuures selgelt kirjeldaks tasu kindlaksmääramise viisi ja määratleks sellist muutmist õigustava põhjuse, on ebaõiglane. Sellise hindamise raames peab see kohus eelkõige kontrollima, kas arvestades selliste tarbijalepingute kõiki tüüptingimusi, mille osaks on vaidlusalune tingimus, ning siseriiklikke õigusnorme, mis näevad ette õigused ja kohustused, mis võivad lisanduda asjaomastes tüüptingimustes ettenähtutele, on osutatava teenusega seonduva tasu muutmise põhjused või viis määratletud selgelt ja arusaadavalt ning kas vajaduse korral on tarbijatel õigus leping üles öelda.

Esimene küsimus

32 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada saada esiteks, kas direktiivi artikli 6 lõiget 1 koostoimes direktiivi artikli 7 lõigetega 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui sellise ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamine, mis on osaks tarbijalepingute

tüüptingimustest, direktiivi artiklis 7 viidatud hagi raames, millega nõutakse rikkumise lõpetamist ning mille on siseriiklikes õigusnormides määratud organisatsioon esitanud üldistes huvides ning tarbijate nimel müüja või teenuste osutaja vastu, omab vastavalt sellistele õigusnormidele mõju kõigi tarbijate suhtes, kes on sõlminud lepingu, millele on kohaldatavad need samad tüüptingimused, ning sealhulgas ka nende tarbijate suhtes, kes ei olnud rikkumise lõpetamiseks algatatud menetluse pooled, ning teiseks, kas siseriiklikud kohtud peavad ka tulevikus kohaldama omal algatusel kõiki sellest tulenevalt siseriiklikes õigusnormides ette nähtud tagajärgi.

33 Selle küsimuse esimesele osale vastamiseks on sissejuhatuseks vajalik meenutada, et direktiiviga rakendatav kaitsesüsteem lähtub eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja eelnevalt väljatöötatud tüüptingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu (15. märtsi 2012. aasta otsus kohtuasjas C-453/10: Pereničová ja Perenič, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Seoses üksiktarbija esitatud hagidega asus Euroopa Kohus seisukohale, et seda nõrgemat positsiooni arvestades näeb direktiivi artikli 6 lõige 1 ette, et liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused „ei ole siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel tarbijale siduvad". Kohtupraktikast nähtuvalt on tegemist imperatiivse sättega, mille eesmärk on asendada lepingupartnerite õiguste ja kohustuste vaheline formaalne tasakaal tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse (eespool viidatud kohtuotsus Pereničová ja Perenič, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 Mis puudutab selliseid üldistes huvides esitatud hagisid, millega nõutakse rikkumise lõpetamist ja nagu on kõne all põhikohtuasjas, siis tuleb märkida, et kuigi direktiivi eesmärk ei ole ühtlustada sellise hagi alusel algatatud kohtumenetluse raames tuvastatud lepingutingimuse ebaõigluse puhul kohaldatavaid sanktsioone, kohustab direktiivi artikli 7 lõige 1 liikmesriike siiski tagama, et oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine tarbijalepingutes.

36 Selle sätte lõikest 2 tulenevalt kuulub selliste vahendite hulka see, et isikud ja organisatsioonid, kellel on õigustatud huvi tarbijat kaitsta, võivad pöörduda kohtusse, paludes tuvastada, et üldiseks kasutamiseks mõeldud lepingutingimused on ebaõiglased, ning saavutada vajaduse korral nende kasutamise keelamine (vt 24. jaanuari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-372/99: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2002, lk I-819, punkt 14).

37 Selles osas on oluline lisada, et hagide, millega nõutakse rikkumise lõpetamist, ennetav ja pärssiv laad ning samuti nende sõltumatus mis tahes konkreetsest ning individuaalsest vaidlusest tingib selle, et sellise hagi võib esitada ka siis, kui tingimusi, mille kasutamise keelamist taotletakse, ei ole konkreetsetes lepingutes kasutatud (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, punkt 15).

38 Selle eesmärgi tõhusaks elluviimiseks on nõutav – nagu kohtujurist märkis oma ettepaneku punktis 51 –, et tarbijalepingute need tüüptingimused, mis on tunnistatud ebaõiglaseks asjaomase müüja või teenuste osutaja vastu esitatud hagi raames, millega nõutakse rikkumise lõpetamist ning nagu on kõne all põhikohtuasjas, ei ole siduvad tarbijatele, kes on hagi alusel, millega nõutakse rikkumise lõpetamist, algatatud menetluse pooled, ega ka tarbijatele, kes on sõlminud asjaomase müüja või teenuste osutajaga lepingu, mille suhtes on kohaldatavad need samad tüüptingimused.

39 Põhikohtuasjas näevad siseriiklikud õigusnormid ette, et kui kohus tuvastab tarbijalepingute tüüptingimustes sätestatud ebaõiglase tingimuse tühisuse, siis kehtib see kõigi tarbijate suhtes, kes on sõlminud lepingu müüja või teenuste osutajaga, kes sellist tingimust kasutab. Põhikohtuasja toimikus esitatud teabest nähtub, et kohtuvaidluse ese on see, et asjaomane teenuste osutaja kasutas paljude tarbijatega sõlmitud lepingutes tüüptingimusi, mis sisaldavad vaidlustatud lepingutingimust. Selles osas tuleb tuvastada, et nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 57–61, vastavad sellised õigusnormid, nagu on kõne all käesolevas punktis, direktiivi artikli 6 lõikes 1 koostoimes artikli 7 lõigetega 1 ja 2 kehtestatud nõuetele.

40 Sellega, et ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamine kehtib kõigi tarbijate suhtes, kes on sõlminud tarbijalepingu, mille suhtes kohaldatakse neid samu tüüptingimusi, tagatakse nimelt, et need tarbijad ei ole kõnealuse tingimusega seotud, välistamata samas siseriiklikes õigusnormides ette nähtud muude piisavate ja tõhusate sanktsioonide kohaldamist.

41 Mis puudutab esimese küsimuse teist osa, mis käsitleb tagajärgi, mida siseriiklikud kohtud peavad kohaldama sellest tulenevalt, et hagi alusel, millega nõutakse rikkumise lõpetamist, tunnistatakse ebaõiglaseks selline lepingutingimus, mis kuulub tarbijalepingute tüüptingimuste hulka, siis tuleb kohe sissejuhatuseks meenutada, et siseriikliku kohtu pädevus kontrollida omal algatusel, kas lepingutingimus on ebaõiglane, kujutab endast sobivat vahendit direktiivi artiklis 7 viidatud eesmärgi saavutamiseks (vt 26. oktoobri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-168/05: Mostaza Claro, EKL 2006, lk I-10421, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika). Üldise huvi puhul, millele tugineb direktiiviga tarbijatele tagatav kaitse, õigustavad selle huvi laad ja tähtsus lisaks seda, et nimetatud kohus peab omal algatusel hindama lepingutingimuse ebaõiglast laadi (vt eespool viidatud kohtuotsus Mostaza Claro, punkt 38).

42 Siseriiklik kohus, kes tuvastab, et tüüptingimus on ebaõiglane, peab direktiivi artikli 6 lõike 1 alusel kohaldama kõiki siseriiklikes õigusnormides ette nähtud tagajärgi, et tarbijad ei oleks selle tingimusega seotud (vt eespool viidatud kohtuotsus Pereničová ja Perenič, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).

43 Sellest järeldub, et kui sellise hagi raames, millega nõutakse rikkumise lõpetamist ja nagu on kõne all põhikohtuasjas, tuvastatakse, et tarbijalepingu tüüptingimus on ebaõiglane, siis peab siseriiklik kohus ka tulevikus kohaldama omal algatusel kõiki siseriiklikes õigusnormides ette nähtud tagajärgi, selleks et asjaomane tingimus ei oleks siduv tarbijatele, kes on sõlminud lepingu, mille suhtes on kohaldatavad need samad tüüptingimused.

44 Neid kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi artikli 6 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi artikli 7 lõigetega 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et:

— sellega ei ole vastuolus, kui sellise ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamine, mis on osaks tarbijalepingute tüüptingimustest, direktiivi artiklis 7 viidatud hagi raames, millega nõutakse rikkumise lõpetamist ning mille on siseriiklikes õigusnormides määratud organisatsioon esitanud üldistes huvides ning tarbijate nimel müüja või teenuste osutaja vastu, omab vastavalt nendele õigusnormidele mõju kõigi tarbijate suhtes, kes on sõlminud asjaomase müüja või teenuste osutajaga lepingu, mille suhtes on kohaldatavad need samad tüüptingimused, sealhulgas ka nende tarbijate suhtes, kes ei olnud rikkumise lõpetamiseks algatatud menetluse pooled;

— kui sellise menetluse raames tuvastatakse, et tüüptingimus on ebaõiglane, peab siseriiklik kohus ka tulevikus kohaldama omal algatusel kõiki siseriiklikes õigusnormides ette nähtud tagajärgi, et asjaomane tingimus ei oleks siduv tarbijatele, kes on sõlminud asjaomase müüja või teenuste osutajaga lepingu, mille suhtes on kohaldatavad need samad tüüptingimused.

Kohtukulud

45 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. **Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes teeb otsuse menetluses, kus siseriiklikes õigusnormides määratud organisatsioon on üldistes huvides ning tarbijate nimel esitatud hagi rikkumise lõpetamise nõudes, peab nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 3 lõikeid 1 ja 3 arvestades hindama, kas selline tarbijalepingute tüüptingimustes ette nähtud tingimus, millega müüja või teenuste osutaja näeb ette osutatava teenusega seonduva tasu ühepoolse muutmise, ilma et ta seejuures selgelt kirjeldaks tasu kindlaksmääramise viisi ja määratleks sellist muutmist õigustava põhjuse, on ebaõiglane. Sellise hindamise raames peab see kohus eelkõige kontrollima, kas arvestades selliste tarbijalepingute kõiki tüüptingimusi, mille osaks on vaidlusalune tingimus, ning siseriiklikke õigusnorme, mis näevad ette õigused ja kohustused, mis võivad lisanduda asjaomastes tüüptingimustes ettenähtutele, on osutatava teenusega seonduva tasu muutmise põhjused või viis määratletud selgelt ja arusaadavalt ning kas vajaduse korral on tarbijatel õigus leping üles öelda.**

2. **Direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi artikli 7 lõigetega 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et:**

   — **sellega ei ole vastuolus, kui sellise ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamine, mis on osaks tarbijalepingute tüüptingimustest, direktiivi artiklis 7 viidatud hagi raames, millega nõutakse rikkumise lõpetamist ning mille on siseriiklikes õigusnormides määratud organisatsioon esitanud üldistes huvides ning tarbijate nimel müüja või teenuste osutaja vastu, omab vastavalt nendele õigusnormidele mõju kõigi tarbijate suhtes, kes on sõlminud asjaomase müüja või teenuste osutajaga lepingu, mille suhtes on kohaldatavad need samad tüüptingimused, sealhulgas ka nende tarbijate suhtes, kes ei olnud rikkumise lõpetamiseks algatatud menetluse pooled;**

   — **kui sellise menetluse raames tuvastatakse, et tüüptingimus on ebaõiglane, peab siseriiklik kohus ka tulevikus kohaldama omal algatusel kõiki siseriiklikes õigusnormides ette nähtud tagajärgi, et asjaomane tingimus ei oleks siduv tarbijatele, kes on sõlminud asjaomase müüja või teenuste osutajaga lepingu, mille suhtes on kohaldatavad need samad tüüptingimused.**

Allkirjad